

[Interview zoals ik het had opgegeven. In de Volkskrant van 24.12.2009 is abusievelijk een oudere versie geplaatst. HB]

MIJN BEGIN Henk Barendregt (62), logicus, wiskundige en leraar inzicht meditatie, bewustzijns onderzoeker, Radboud Universiteit, Spinozaprijswinnaar 2002:

‘Ik kan me het moment nog echt herinneren. Het is begonnen op de Montessori kleuterschool. Ik was vier en kon al getallen van drie cijfers optellen. In de klas hadden ze de duizendkist, waarin kralen zitten voor de enen, staafjes voor de tientallen, schijfjes voor de honderden en kubussen voor de duizendtallen. En daar werd het rekentrucje dat ik van mijn vader had geleerd, opeens tastbaar en heel logisch. Als je tien kralen had, ruilde je die in voor een staafje. Tien staafjes voor een schijf. Tien schijven voor een kubus. Heel inzichtelijk.

Of mijn gevoel bij getallen en wiskundige abstracties daar is begonnen, of dat het werd aangesproken, weet ik niet. Maar het werkte. En dat het me aansprak is niet zo gek. Montessori geloofde dat je inzicht niet in kinderhoofden moet gieten, maar in navolging van Socrates het eruit trekken, bijna als een vroedvrouw een kind. Waarheid toont zichzelf door haar zorgvuldig ontwikkelde

lesmateriaal, de leraar hoeft niet te zeggen of een werk goed is of niet. Dat is precies zoals in de wiskunde. Aanvankelijk had ik daar op de universiteit overigens wel moeite mee. Ik wilde alles volledig begrijpen. Analytisch. Dat kostte te veel tijd voor met name de natuurkundige toepassingen van de wiskunde. Dat is eigenlijk het moment dat ik logicus werd. Bewijsbaarheid interesseert me meer dan waarheid. Ik hecht heel sterk aan een elegant puntgaaf bewijs, meer nog dan aan wát ik bewijs. Zuiverheid.

Ik hield van bewijzen, zoals bij meetkunde, op de middelbare school. Ik begon over wiskunde te lezen. De Stelling van Gödel, die aangeeft dat er rekenkundige uitspraken waar zijn, terwijl ze niet zijn te bewijzen. Dat fascineerde me en ik begon mijn leraren lastig te vallen met vragen. "Waarom heb je axioma's nodig? Waarom kun je niet álles bewijzen? Wat is waarheid?"

Dat ik als vierjarige al goed was in rekenen kwam door mijn vader, die psycholoog was, maar die als jongen zoveel had geschaakt dat hij bijna zijn school had verknald. Hij hield me van het schaken af, doordat hij me nooit liet winnen, echt de psycholoog, en hij gaf me sommetjes.

Rond mijn tiende had ik een boekje, "Gij en de Sterrenwereld" dat me

erg aan het denken zette. Waren er elders in het universum ook mensen?

En dachten die over het bestaan na? Ik betrad nu het grensgebied tussen schoonheid en angst. Wankelen op de rand van het niets, was het en ik weet nog hoe het voelt. Ik schreef dingen op een blaadje. Het zijn dingen die je ook bij meditatie ontmoet. Grenssituaties zijn het, je ziet uiteindelijk de frictie tussen onze digitale hersenen en het menselijke vloeiende bewustzijn en onze schijnbare(?) vrije wil.

Overigens weet ik ook nog dat je de duizendrol had op de Montessori kleuter school. Daar schreef je gaandeweg alle getallen op, nul, één, twee, drie ... . Elke keer als het lint op was plakte je er weer een stuk aan. Ik vond het onbevredigend om bij duizend te stoppen, dus ging ik door om alle getallen op te schrijven; tot ik bij iets van vierenhalf duizend geen zin meer had. Kennelijk besepte ik nog helemaal niet dat dat nooit zou lukken. Achteraf valt me dat als wiskundige toch wat tegen van mezelf, ja. Maar het gaf ook aan dat ik geloof in oneidige verzamelingen.

Martijn van Calmthout